

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Ladislava Hejtmánka a soudkyň JUDr. Hany Kadaňové, Ph.D., a JUDr. Naděždy Treschlové ve věci

žalobkyně:

X. X., nar. X.

bytem X.

zastoupena Mgr. Davidem Strupkem, advokátem

sídlem Betlémské náměstí 351/6, Praha 1

proti

žalovanému:

Ministerstvo zdravotnictví

sídlem Palackého náměstí 375/4, Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 8. 2024, č.j. MZDR 14836/2024-3/PRO

takto:

I. Žaloba se zamítá.

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění

Základ sporu

- Žalobkyně se žalobou podanou k Městskému soudu v Praze dne 14. 10. 2024 domáhala zrušení rozhodnutí ministra zdravotnictví (dále též „žalovaný“, kterým je obecně označován i správní orgán 1. stupně, nemá-li rozlišení význam pro kontext odůvodnění) ze dne 14. 8.

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

2024, č.j. MZDR 14836/2024-3/PRO (dále též „napadené rozhodnutí“), kterým byl zamítnut její rozklad a potvrzeno rozhodnutí ministerstva zdravotnictví (dále též „správní orgán 1. stupně“) ze dne 14. 3. 2024, č.j. MZDR 23875/2023-15/PRO (dále též „prvostupňové rozhodnutí“). Prvostupňovým rozhodnutím správní orgán 1. stupně zamítl žádost žalobkyně o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 297/2021 Sb.“).

2. Soud ze správního spisu zjistil následující skutkový stav:
3. Žalobkyně dne 14. 8. 2023 požádala žalovaného o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci, uvedla, že ke sterilizaci došlo v roce 1986 v nemocnici v Brandýse nad Labem, dnes provozované společností PP Hospitals, s.r.o., přesné datum provedení sterilizace si nepamatuje a nepodařilo se jí ho zjistit ani ze zdravotnické dokumentace. Uvedla, že u poskytovatele zdravotních služeb byla hospitalizována z důvodu spontánního potratu, proto jí byla provedena interrupce, avšak a při tomto zákroku jí byl bez souhlasu proveden i výkon sterilizace. K žádosti připojila mimo jiné lékařskou zprávu MUDr. J. B. z roku 2006, dle níž jí byla v roce 1986 provedena sterilizace, žádost o zaslání kopie zdravotnické dokumentace za období let 1985 až 1986 adresovanou poskytovateli zdravotních služeb, a odpověď poskytovatele zdravotních služeb, dle níž tento zdravotnickou dokumentaci nedisponuje. Žalobkyně rovněž navrhla důkaz svědeckou výpovědí paní D. T., jež měla být hospitalizována v nemocnici v Brandýse nad Labem spolu s ní a rovněž jí byl proveden výkon sterilizace.
4. K výzvě žalovaného k doplnění data provedení výkonu sterilizace žalobkyně sdělila, že k provedení výkonu došlo dne 24. 3. 1986, což dovozuje ze skutečnosti, že byl proveden před Velikonocemi 1986, přičemž z nemocnice byla propuštěna dva dny před začátkem svátků.
5. K žádosti žalovaného poskytovatel zdravotních služeb sdělil, že v archivech dohledal operační a porodní knihu a dle této evidence nebyla žalobkyni v nemocnici v Brandýse nad Labem rozhodného data sterilizace ani žádná jiná operace provedena. K žádosti žalovaného o upřesnění poskytnutých informací poskytovatel zdravotních služeb sdělil, že v archivech nedohledal žádnou zdravotnickou dokumentaci žalobkyně a může pouze doložit operační a porodní knihu, v nichž se k předmětnému datu jméno žalobkyně nevyskytuje. Žalovaný dále zjistil v řízení jiné žadatelky o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci, paní D. T., kterou žalobkyně navrhuje jako svědkyni ve své věci, že přestože paní D. T. uváděla, že byla přijata k hospitalizaci v nemocnici v Brandýse nad Labem dva dny poté, co měl být výkon sterilizace proveden žalobkyni, ani jméno D. T. se nevyskytuje v operační ani porodní knize nemocnice v Brandýse nad Labem v předmětném období.
6. Žalobkyně namítala nevěrohodnost tvrzení poskytovatele zdravotních služeb, poukazovala, že jí samotné poskytovatel zdravotních služeb oznámil, že její zdravotnickou dokumentaci nedisponuje. Dále upozornila, že navržené svědkyni D. T. při komunikaci ohledně její zdravotní dokumentace nebylo vůbec sděleno, že nikdy nebyla v předmětném zdravotnickém zařízení operována, naopak s ní bylo komunikováno i o citlivých údajích týkajících se zadržování zdravotnické dokumentace Poliklinikou Čelákovice. Žalobkyně zároveň uvedla, že přesné datum si v době 37 let po jeho provedení nepamatuje, nelze vyloučit, že se zmýlila při přesné specifikaci data operace dne 24. 3. 1986. Žalobkyně opakovaně navrhla k důkazům výslech svědkyně D. T., která měla potvrdit, že byla hospitalizovaná dva dny po žalobkyni a vedly spolu rozhovory, dále vyžádání zdravotnické

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

dokumentace u Polikliniky Čelákovice, jež měla v minulosti zadržovat zdravotnickou dokumentaci nemocnice v Brandýse nad Labem, vyžádání archivovaných údajů, záznamů a jiných listin ze zdravotnické dokumentace týkající žalobkyně u Státního okresního archivu; kde může být archivována zdravotnická dokumentace jejích ošetřujících gynekologů v rozhodné době, případně i zdravotnická dokumentace nemocnice v Brandýse nad Labem, žádostí u Policie ČR ohledně výsledku šetření, kde se nachází zadržená zdravotnická dokumentace nemocnice v Brandýse nad Labem, a následně eventuálně vyžádání u příslušného subjektu, vyžádáním zdravotnické dokumentace na gynekologickém odd. Nemocnice Na Bulovce, kde byla žalobkyni v roce 2006 provedena operace cyst na vaječnících, vyžádání zdravotnické dokumentace od registrující gynekoložky žalobkyně MUDr. P. S. a gynekologa žalobkyně v roce 2006 MUDr. J. B.; dožádání u Všeobecné zdravotní pojišťovny k poskytnutí informací o přehledu gynekologických výkonů, které byly žalobkyni kdy provedeny, tedy včetně výkonů v letech 1985-1986, a k poskytnutí informací o všech poskytovatelích zdravotnických služeb v oboru gynekologie registrujících v minulosti žalobkyni, následně vyžádání zdravotnické dokumentace u nich, eventuálně vypracováním znaleckého posudku k prokázání provedení sterilizace bez zdravotní či jiné relevantní indikace.

7. Žalovaný následně vyžádal u poskytovatele zdravotních služeb kopii porodní a operační knihy gynekologicko-porodnického oddělení ke dni 24. 3. 1986. V reakci na tuto žádost byla poskytnuta kopie tří listů porodní knihy z období od 21. 3. 1986 do 27. 3. 1986 a jednoho listu operační knihy z období od 18. 3. 1986 do 8. 4. 1986. Žalovaný zjistil, že jméno žalobkyně ani svědkyně D. T. není v těchto dokumentech zaznamenáno, ani v nich není zaznamenám žádný operační výkon sterilizace.
8. Žalobkyně ve vyjádření k podkladům namítla formalismus postupu žalovaného, původně oznámené nepřesné datum sterilizace nemůže vést k zamítnutí žádosti, nelze očekávat, že si žalobkyně bude po 37 letech pamatovat přesné datum, když navíc nedisponuje žádnou zdravotnickou dokumentací či jiným dokladem; nesplnitelnost požadavků je třeba přičíst státu. Navrhla, aby žalovaný svoje dokazování porodními a operačními knihami poskytovatele zdravotních služeb zaměřil na období delší, např. v rozmezí od ledna 1985 do prosince 1986.
9. V prvostupňovém rozhodnutí je mimo jiné uvedeno, že žalobkyně nejprve jednoznačně označila zdravotnické zařízení, v němž mělo k spornému výkonu dojít, i datum tohoto výkonu, přičemž datum konkrétně navázala na velikonoční svátky v roce 1986. V návaznosti na negativní zjištění žalovaného žalobkyně začala svoje tvrzení ve vztahu k datu provedení výkonu upravovat, a to k neurčitému období let 1985 až 1986, k němuž původně směřovala i její žádost o kopii zdravotnické dokumentace adresovaná poskytovateli zdravotních služeb. Správní orgán 1. stupně měl zjištění o neprovedení výkonu sterilizace žalobkyni v nemocnici v Brandýse nad Labem dne 24. 3. 1986, ani v období od 18. 3. 1986 do 8. 4. 1986, za nepochybné, a tvrzení žalobkyně tedy vyhodnotil jako nepravdivé podobně jako tvrzení navržené svědkyně D. T. učiněné v souběžně vedeném řízení. Další důkazy správní orgán 1. stupně neprováděl, neboť měl za to, že případné záznamy o provedení sterilizace ve zdravotnické dokumentaci jiných poskytovatelů by musely být odvozené ze zdravotnické dokumentace nemocnice v Brandýse nad Labem, z níž byl řádně zjištěn skutkový stav pro období od 18. 3. 1986 do 8. 4. 1986. Správní orgán 1. stupně uvedl, že byl-li žalobkyni výkon sterilizace vůbec proveden, muselo k němu dojít buď v jiném

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

termínu, nebo v jiném zdravotnickém zařízení, než žalobkyně tvrdí. K dalším důkazním návrhům učiněným žalobkyní správní orgán 1. stupně mimo jiné uvedl, že žalobkyně rozšířila předmětné období až v průběhu řízení, poté, vyšlo najevo, že původní tvrzení je důkazně vyvráceno. Dále uvedl, že z povahy věci nelze oslovit všechny možné poskytovatele zdravotních služeb v České republice a prověřovat možný výkon sterilizace v období od roku 1966 do roku 2012, nelze postupovat metodou „pokus-omyl“. V případě, že na základě nesprávných údajů poskytovatel zdravotnickou dokumentaci nedokáže dohledat, nelze to klást k tíži ani poskytovateli, ani správnímu orgánu 1. stupně, nýbrž toliko žalobkyni, jež uvedla v žádosti nesprávné či nepravdivé údaje.

10. V napadeném rozhodnutí je mimo jiné uvedeno, že zamítavé rozhodnutí netvoří překážku věci rozhodnuté, není vyloučeno vydání nového vyhovujícího rozhodnutí v novém řízení. V dané věci pak nebylo důvodu zastavit řízení, neboť k tomu by bylo možno přistoupit jen při nesplnění procesních podmínek, v posuzované věci byly podmínky splněny, žádost měla po doplnění veškeré náležitosti. Následky případného nepravdivého tvrzení žádosti však nese vždy žadatel. Na údaj uvedený v žádosti (v daném případě se dokonce jedná o zákonnou náležitost žádosti), jenž se v průběhu věcného posouzení žádosti ukáže jako nepravdivý, nelze nahlížet jakožto na údaj chybějící. Dále žalovaný uvedl, že v řízení nebylo možné zjistit relevantní skutkové okolnosti, aniž by žalovaný neoslovil všechny v úvahu připadající poskytovatele, kteří by zároveň museli kvůli každé žádosti projít veškerou relevantní zdravotnickou dokumentaci. Takový postup není možný, v zákoně č. 297/2021 Sb. je zakotvena koncentrace dokazování ke konkrétnímu místu a datu provedení zákroku. Z uvedeného důvodu žalovaný omezil dokazování toliko na datum uvedené žalobkyní v doplnění žádosti. Není úkolem žalovaného rozšiřovat dokazování nad rámec, jenž má být koncentrován na základě obligatorních náležitostí žádosti, v níž má být skutek (provedení sterilizace) řádně vymezen časově i místně. Co se týče žalobkyní uplatněných důkazních návrhů, ty nesměřují primárně k doložení okolností, za nichž měl být výkon sterilizace proveden, nýbrž k samotnému vymezení předmětu řízení. K tomu je však povinna žalobkyně již při podání žádosti, a nikoliv žalovaný až v rámci dokazování, jehož výsledkem je zjištění, že v termínu uvedeném žalobkyní v jí označeném zdravotnickém zařízení výkon sterilizace prokazatelně nepodstoupila. Žalovaný poukázal na to, že žalobkyní tvrzená neexistence zdravotnické dokumentace příslušného zdravotnického zařízení prokázána nebyla, naopak z ní bylo prokázáno, že výkon sterilizace žalobkyni u tohoto poskytovatele v uvedeném termínu nebyl proveden. Absence zdravotnické dokumentace tak nebyla důvodem zamítnutí žádosti.

Obsah žaloby

11. Žalobkyně po rekapitulaci průběhu správního řízení vytkla žalovanému především nesprávný procesní postup, jehož důsledkem jsou pak nesprávné skutkové i právní závěry.
12. S poukazem na judikaturu správních soudů uvedla, že jakkoli správní řízení o žádosti obecně klade jisté břemeno na žadatele, aby vymezil předmět řízení, rozhodné skutečnosti a důkazní návrhy dostatečně určitým způsobem, neznamená to, že by se řízení neřídilo zásadou materiální pravdy. Správní soudy poukazují na kontext přijetí zákona č. 297/2021 Sb., jehož účelem je odčinit systémové křivdy, kterých se státní moc dopustila na ženách převážně v období nesvobody, ale v několika případech ze setrvačnosti i po roce 1989, a to v jejich nejintimnější sféře, přičemž se jednalo o zásah do práva na lidskou důstojnost a tělesnou integritu. Před rokem 1989 přitom byly pohnutky pro realizaci praxe nezákonných sterilizací zpravidla zavrženíhodné, včetně cíleného ovlivňování porodnosti, zejména pak u

příslušnic romského etnika. Soudy uzavřely, že má-li zákon účinně poskytovat zamýšlenou ochranu, nesmí být při jeho aplikaci postupováno formalisticky. Nelze pominout, že se posuzují události s odstupem až šedesát let, přičemž zdravotnická dokumentace již v drtivé většině případů neexistuje. Soudy proto dovodily, že i když jde o řízení o žádosti, zásada materiální pravdy se aplikuje v plném rozsahu. Správní orgán musí aktivně zjišťovat rozhodné skutečnosti a vyhledávat důkazy, jakož i řádně poučit žadatelky o tom, jakým způsobem je třeba žádost doplnit tak, aby se podařilo odstranit nejasnosti a doplnit skutkové mezery. Důkazy nelze vnímat hierarchicky, neexistence zdravotnické dokumentace není sama o sobě překážkou úspěchu žádosti, tvrzení žadatelky lze osvědčit i jinými důkazy, výslechy svědků a žadatelky samotné nevyjímaje. Správní soudy nakonec vyslovily, že tam, kde žadatelka předestře plausibilní a hájitelná tvrzení o realizovaném zákroku a jeho nezákonnosti, jež alespoň osvědčí, vytvoří se domněnka oprávněnosti její žádosti, která musí být vyvrácena. K tomu žalobkyně odkázala zejména na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2024 č.j. 9 As 61/2023-65.

13. Žalobkyně namítla, že mnohé obecné principy, které žalovaný vyslovil v jejím případě, nejsou souladné s odkazovanými principy z judikatury správních soudů. Žalovaný v projednávané věci opětovně podtrhuje specifika řízení o žádosti a jeho dispozitivní prvky, když zdůrazňuje odpovědnost žalobkyně za uvedení data výkonu sterilizace, a to cca 37 let po jeho provedení. Žalobkyně se ale nedomnívá, že by žalovaného zatěžovala požadavkem nepřiměřeným, nepožadovala, aby se dotazoval všech nemocnic v České republice na celé období let 1966 až 2012. Poté, co vyplynulo z operační a porodní knihy, že na přelomu března a dubna 1986 patrně ke sterilizaci nedošlo, vymezila žalobkyně období, v němž mohl být výkon sterilizace realizován, obdobím let 1985 a 1986, když právě na toto období se dotazovala provozovatele nemocnice. Je přesvědčena, že její doplnění tvrzení dostatečně indikovalo, že si přeje tímto směrem doplnit dokazování, i když možná nebyl takový návrh formulován dostatečně explicitně. Nepochybný pak tento záměr již byl v řízení rozkladovém, neboť v rozkladu žalobkyně výslovně namítla, že dokazování takto doplněno být mělo, ale nebylo. Žalovaný pak nevysvětlil, proč se tak stát nemohlo, pouze zopakoval, že rozšíření relevantního časového období bylo až dodatečným tvrzením, a setrval na názoru, že nebylo chybou omezit zkoumání na období kolem Velikonoc 1986. Žalobkyně označila za vadný názor žalovaného, že opětovné vyžádání operační a porodní knihy a lustrace roků 1985 až 1986 je v rozporu s „objektivními možnostmi správního řízení.“ Žalobkyně dále namítla, že žalovaný pochybil odmítnutím zbývajících důkazních návrhů žalobkyně pouze proto, že se nevztahovaly přímo k spornému výkonu. Jejich obsah ale mohl dopomoci k tomu, aby bylo možné tvrzení žalobkyně označit za plausibilní a hájitelná. To platí primárně o výslechu svědkyně D. T., u níž je nespornou korespondencí zachyceno, že se o vlastní sterilizaci zajímala již v roce 2015, tj. před přijetím zákona č. 297/2021 Sb. Výpověď této svědkyně by učinila hájitelnějším tvrzení žalobkyně, že byla sterilizována v konkrétní nemocnici, a koneckonců by mohla přispět i k bližšímu časovému vymezení. Rozhodně nebyl důvod důkaz odmítnout jen proto, že ani svědkyně D. T. nebyla v operační a porodní knize nalezena v období Velikonoc 1986. Je to naopak logické, pokud se žalobkyně zmýlila v datu.

14. Žalobkyně navrhla zrušit napadené rozhodnutí a případně i rozhodnutí prvostupňové.

Vyjádření žalovaného

15. Žalovaný ve vyjádření k žalobě odmítl žalobní námitky a odkázal na odůvodnění obou správních rozhodnutí vydaných v dané věci.

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

16. Žalovaný hájil napadené rozhodnutí v kontextu rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 20204 č.j. 9 As 61/2023-65, zdůraznil, že i soud považoval za rozhodnou skutečnost označení zdravotnického zařízení a data, kdy k protiprávní sterilizaci došlo. Jelikož žádost žalobkyně neobsahovala uvedení konkrétního data, žalovaný žalobkyni vyzval k doplnění, žalobkyně poté uvedla konkrétní datum provedení sterilizace, které dovodila z faktu, že zdravotní výkon byl proveden před Velikonocemi a ona byla do domácí péče propuštěna dva dny před začátkem svátků. Žalobkyně tak jednoznačně specifikovala předmět řízení, přičemž se jedná o zákonnou náležitost žádosti dle zákona č. 297/2021 Sb. Právě k těmto časovým a místním údajům žalovaný provedl v souladu s § 3 správního řádu dokazování a zjistil, že ve stanovený den, resp. v období okolo Velikonoc roku 1986 nebyla sterilizace žalobkyni provedena.
17. V řízení tak nebylo prokázáno ani splnění první podmínky pro přiznání žádosti, tj. provedení samotného výkonu sterilizace. Navržené důkazní prostředky směřují primárně k vymezení samotného předmětu řízení, který ale již žalobkyně sama vymezila uvedením konkrétního data provedení sterilizace. S ohledem na to, že bylo jednoznačně zjištěno, že sterilizaci, tak jak ji vymezila žalobkyně v řízení, žalobkyně nepodstoupila, provedení navržených důkazních prostředků bylo nadbytečné. Napadené rozhodnutí má žalovaný za souladné se závěry Nejvyššího správního soudu v odkazovaném rozsudku, neboť soud výslovně uvádí, že žádost může být zamítnuta, obstará-li správní orgán zdravotnickou dokumentaci, z níž zjistí, že ke sterilizaci žadatelky buď nedošlo, nebo ta nebyla protiprávní (typicky byla provedena na základě jejího nezpochybnitelného informovaného souhlasu), a současně nic nebude nasvědčovat nedůvěryhodnosti takové zdravotnické dokumentace. Tento případ nastal u žalobkyně. Dle žalovaného předmět řízení není možné měnit v rámci rozkladového řízení, k tomuto toto řízení neslouží, nadto by došlo k porušení dvojinstančnosti řízení. Napadené rozhodnutí žalovaný považuje za zákonné, jelikož rozhodovalo o v té době daném a určitým způsobem žalobkyní konkretizovaném výkonu.
18. Nadto žalovanému nepřipadá hájitelné a plausibilní, že žalobkyně nejprve tvrdí, že výkon sterilizace byl proveden před Velikonocemi, a poté, když důkazní prostředky ukazují v neprospěch jejího tvrzení, uvede období v rozmezí dvou let, aniž datum výkonu sterilizace váže na velikonoční svátky. Žalovaný uvedl, že rozumí tomu, že po tolika letech bez konkrétního záznamu v lékařské zprávě si žalobkyně nemusí pamatovat zcela konkrétní datum provedení zákroku, zdůraznil nicméně, že žalobkyně zjevně přizpůsobila své tvrzení v konfrontaci se skutkovými zjištěními učiněnými žalovaným v prvostupňovém řízení.
19. Co se týče výsledku navržené svědkyně, žalovanému je z úřední činnosti známo, že situace svědkyně je totožná – poskytovatel zdravotních služeb uvedl, že ve stanoveném termínu (před Velikonocemi 1986), ani cca měsíc po něm, paní D. T. nebyla sterilizace provedena, což doložil kopiemi operačních a porodních knih. Žalovaný tak má za prokázané, že sterilizace nebyla ve stanoveném období provedena u poskytovatele zdravotních služeb ani u svědkyně, ani u žalobkyně, proto výsledek svědkyně považoval za nehospodárný úkon. Také svědkyně v řízení o své žádosti uvedla, že si vzpomněla na den, kdy byla hospitalizována, že v době přijetí do nemocnice se zde již nacházela žalobkyně (kterou paní D. T. taktéž navrhuje jako svědkyni), již byla provedena sterilizace dne 24. 3. 1986, přičemž svědkyně operaci absolvovala dva dny po žalobkyni. Poskytovatel zdravotních služeb poskytl kopie operačních a porodních knih, ze kterých vyplývá, že ani jedna z žadatelek, které si vzájemně chtějí dosvědčit provedení sterilizace, nebyla v nemocnici v rozhodné době vůbec hospitalizována. Nadto u svědkyně je provedení sterilizace v lékařských zprávách

datováno v anamnéze i jinými roky (např. 1984, 1985), což rovněž vyvolává pochybnosti o tvrzení žalobkyně.

20. Co se týče plausibilitosti tvrzení žalobkyně, žalovaný odmítl, že měl provést veškeré navržené důkazní prostředky za účelem zjištění dalších indicií. Předně většina důkazních prostředků směřuje k prokázání provedení sterilizace ve stanoveném termínu, přičemž v řízení bylo prokázáno, že takto specifikovaná sterilizace provedena nebyla. Provedení důkazních prostředků je tak nadbytečné.
21. Žalovaný poukázal na skutečnost, že žalobkyně na jedné straně navrhla dotázat se veškerých svých gynekologů (aniž by konkrétně uvedla kterých a aniž by zohlednila povinnost mlčenlivosti vůči žalovanému), na druhé straně v jiných vyjádřeních uvedla, že ve zdravotnické dokumentaci gynekologa je dostupný pouze záznam o provedení sterilizace v roce 1986, žádný jiný zdroj (lékařská zpráva, protokol sterilizační komise, žádost i souhlas pacienta, propouštěcí zpráva atd.) ve zdravotnické dokumentaci založen není. Na jiném místě zase uvedla, že ve skutečnosti originální zdravotnická dokumentace o provedení sterilizace neexistuje, existují pouze záznamy o jejím provedení v blíže neidentifikovaném termínu. Žalobkyně tak nejprve žalovanému v podstatě sdělila, že ve zdravotnické dokumentaci jejích gynekologů nic bližšího ke sterilizaci kromě roku uvedeno není, a poté navrhla opatření této dokumentace. Dále žalovaný poznamenal k důkaznímu návrhu přehledem úkonů hrazených z veřejného zdravotního pojištění, že takový přehled zdravotní pojišťovny v roce 1986 ještě nevedly.
22. Žalovaný uvedl, že žalobkyně může podat novou žádost a specifikovat předmět své žádosti jinak. Žalovaný navrhl, aby soud žalobu zamítl.

Posouzení žaloby

23. Městský soud v Praze ověřil, že žaloba byla podána včas, osobou k tomu oprávněnou, po vyčerpání řádných opravných prostředků a splňuje všechny formální náležitosti na ni kladené.
24. Městský soud v Praze přezkoumal žalobou napadené rozhodnutí i řízení, které mu předcházelo, v rozsahu žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „s. ř. s.“), přitom vycházel ze skutkového a právního stavu v době vydání rozhodnutí. Vady, k nimž by byl povinen přihlídnout z moci úřední, soud neshledal.
25. O žalobě soud rozhodl v souladu s ust. § 51 odst. 1 s. ř. s. bez jednání, neboť účastníci řízení na výzvu soudu nesdělili, že trvají na nařízení jednání. Jednání nebylo třeba nařizovat ani za účelem dokazování, jelikož soud nepokládal za potřebné provádět důkazy na rámec toho, co plyne ze správního spisu.
26. Při posouzení věci městský soud vycházel zejména z následujících právních předpisů.
27. Podle § 2 zákona č. 297/2021 Sb. je oprávněnou osobou fyzická osoba, která se podrobila v období od 1. 7. 1966 do 31. 3. 2012 ve zdravotnickém zařízení na území, které je součástí území České republiky, sterilizaci v rozporu s právem.
28. Podle § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb. sterilizací v rozporu s právem se pro účely tohoto zákona rozumí zdravotní výkon zabraňující plodnosti, k jehož provedení oprávněná osoba neudělila souhlas, nebo souhlas udělila při takovém porušení právních předpisů upravujících v rozhodném období provedení zdravotního výkonu zabraňujícího plodnosti anebo za

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.

29. Podle § 5 odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb. na řízení o přiznání nároku se použije správní řád, pokud tento zákon nestanoví jinak.
30. Podle § 6 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb. žádost o přiznání nároku musí kromě obecných náležitostí obsahovat a) vyličení rozhodných skutečností případu, zejména označení zdravotnického zařízení, v němž ke zdravotnímu výkonu zabraňujícímu plodnosti došlo, datum, kdy byl tento zdravotní výkon proveden, a vyličení okolností, za nichž k tomuto zdravotnímu výkonu došlo, b) značení listin a jiných důkazních prostředků, jichž se oprávněná osoba na podporu svého práva dovolává, c) bankovní účet, na který má ministerstvo poukázat přiznanou peněžní částku.
31. Podle § 6 odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb. státní orgány, jakož i právnické a fyzické osoby jsou povinny na výzvu ministerstva poskytnout nezbytnou součinnost potřebnou ke zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností, zejména předložit listiny či jiné důkazní prostředky.
32. Podle § 3 správního řádu nevyplývá-li ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2.
33. Podle § 4 odst. 2 správního řádu správní orgán v souvislosti se svým úkonem poskytne dotčené osobě přiměřené poučení o jejích právech a povinnostech, je-li to vzhledem k povaze úkonu a osobním poměrům dotčené osoby potřebné.
34. Dle § 27 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, sterilizace se smí provést jen se souhlasem nebo na vlastní žádost osoby, u níž má být sterilizace provedena, a to za podmínek stanovených ministerstvem zdravotnictví.
35. Městský soud v Praze nejprve považuje za vhodné uvést, že nijak nezpochybňuje stabilní judikaturu správních soudů ve věcech odškodnění nezákonných sterilizací, a ve shodě s důvodovou zprávou k zákonu č. 297/2021 Sb. souhlasí, že protiprávní sterilizace představují závažný zásah do základních lidských práv, jako je právo na ochranu života a zdraví, právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí či právo na rodinný život.
36. Městský soud je obeznámen též s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, který konstatoval, že státy mají pozitivní povinnost chránit fyzickou integritu pacientů a poskytnout obětem nedbalostních lékařských zákroků přístup k řízením umožňujícím jim v odůvodněných případech přiznat náhradu škody (rozsudek ze dne 2. 5. 2017 ve věci Jurica proti Chorvatsku, stížnost č. 30376/13). To platí tím spíše u úmyslných zásahů do fyzické integrity jednotlivce ze strany nemocnice nebo lékaře (rozsudek ze dne 2. 6. 2009 ve věci Codarcea proti Rumunsku, stížnost č. 31675/04). A pozitivní povinnost státu chránit osoby před zakázaným špatným zacházením byla Evropským soudem pro lidská práva výslovně shledána také v kontextu sterilizace romské ženy bez informovaného souhlasu (viz rozsudek ze dne 8. 11. 2011 ve věci V. C. proti Slovensku, stížnost č. 18968/07).
37. Jak ostatně konstatoval Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 14. 11. 2023 č.j. 4 As 290/2022-42, v případě nároků poškozených žen *„je třeba postupovat citlivě s ohledem na situaci žadatelek. Správní orgány by jim proto měly vycházet maximálně vstřícně, a to tím spíše, že na jim způsobené újme má zásadní podíl stát, který se svá pochybení snaží alespoň do jisté míry odčinit.*

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

38. Podobně důvodová zpráva k zákonu č. 297/2021 Sb. uvádí, že „za jejich provádění je odpovědný stát, který nepřijal dostatečnou právní úpravu informovaného souhlasu s prováděním sterilizací, která by zaručovala důsledné dodržování práv pacientů, a umožnil tak jejich porušování. V některých případech pak dokonce sám stát, resp. jeho sociální pracovníci při výkonu sociální práce poškozené osoby motivovaly k podstoupení sterilizace jako eugenického opatření „v zájmu populace“. Rovněž za takové jednání je odpovědný stát. Právě stát by proto měl zajistit efektivní prostředek nápravy.“
39. S uvedeným konstatováním se soud ztotožňuje a považuje jej za přiznání státu o jeho selhání, včetně uvědomění si nezbytnosti vyvodit z tohoto pochybení odpovědnost. Soud proto ve shodě s judikaturou správních soudů vnímá přijetí zákona č. 297/2021 Sb. jako pozitivní závazek státu odškodnit osoby, vůči nimž bylo v minulosti postupováno v rozporu s právem.
40. Městský soud v Praze si je vědom, že prostředek nápravy se nenaplnuje pouze zákonnou kodifikací možnosti požádat o odškodnění za nezákonně provedenou sterilizaci, ale právě až aplikací tohoto zákona na jednotlivé případy. V každém jednotlivém případě musí mít žalovaný na mysli skutečnost, že to byl stát, kdo v minulosti selhal, přičemž vyjádření vůle odčinit nastalé pochybení musí nalézt odraz ve způsobu jeho rozhodování a v přístupu k žadatelkám. Rozhodující správní orgán musí mít na paměti, že možnost získání odškodnění musí představovat efektivní prostředek nápravy, po kterém volá důvodová zpráva.
41. Správní soudy již opakovaně vyslovily, že požadavek na efektivní prostředek nápravy by přitom nebyl naplněn, pokud by žalovaný formalisticky lpěl na prokázání nezákonné sterilizace či různými procesními způsoby kladl překážky pro získání deklarovaného odškodnění. Správní orgány musí v těchto případech ještě v zостřenější míře hledět na zásadu vstřícnosti a řádné poučení účastníků správního řízení. V předmětných řízeních to není žadatelka, která po státu pouze „něco“ požaduje, nýbrž je to především stát, který se aktivně snaží napravit své původní pochybení. Obzvláště v situacích, kdy žadatelka zjevně neovládá materii správního řízení či v podrobnostech nezná úpravu odškodnění za nezákonnou sterilizaci, musí žalovaný přistupovat k těmto osobám obezřetně a poskytovat jim též určitou asistenci při hájení jejich práv, neboť i přístup k poškozeným může ve svém důsledku zmírňovat křivdu, která na nich byla v minulosti učiněna. Nedůvodným formalismem by naopak mohl správní orgán oběti nezákonně provedených sterilizací dále psychicky zraňovat, čímž by byl naprosto popřen smysl přijetí zákona o odškodnění nezákonných sterilizací (srovnej například rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 11. 2022 č.j. 14 Ad 9/2022-33).
42. Městský soud v Praze ovšem i přes výše uvedená obecná východiska nedospěl v posuzované věci k závěru, že by se argumentace žalovaného mýjela s účelem zákona č. 297/2021 Sb. a byla by v rozporu se zásadami správního řízení, především s požadavkem na zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností. Naopak, soud má úvahy žalovaného za správné, jak bude nyní vysvětleno.
43. V posuzované věci je podstatné, že správní orgán 1. stupně zamítl žádost žalobkyně a následně žalovaný zamítl rozklad žalobkyně s odkazem na vyvrácení pravdivosti jejího tvrzení ohledně samotného předmětu řízení, tj. zákonných náležitostí dle zákona č. 297/2021 Sb. Žalovaný shledal, že žalobkyně v průběhu správního řízení nejprve jednoznačně označila zdravotnické zařízení, v němž mělo k výkonu sterilizace dojít, jakož i příslušný rok. Následně žalobkyně doplnila i datum, kdy měl být tento výkon proveden, přičemž své tvrzení podpořila vyličením doplňujících skutkových okolností, na jejichž

základě datum dovozuje (hospitalizace v konkrétním zdravotnickém zařízení se svědkyní, propuštění do domácí péče před začátkem velikonočních svátků atd). Žalovaný ve správním řízení její skutkovou verzi ověřoval vlastním zjišťováním a shromažďováním podkladů. Poté, co dané tvrzení bylo v řízení vyvráceno (a to nejen ohledně konkrétního data, ale i širěji ohledně období okolo Velikonoc příslušného roku v označeném zdravotnickém zařízení), žalobkyně své tvrzení upravila (označila období, kdy mohlo dojít k výkonu sterilizace, v rozmezí dvou let, aniž by tento výkon spojovala s obdobím Velikonoc), tedy původně jednoznačné tvrzení opustila a předestřela nové, nyní značně nekonkrétní tvrzení, k jehož došetření vyzvala žalovaného.

44. K tomu Městský soud v Praze uvádí, že správní řád je sice vystavěn na zásadě materiální pravdy, kdy platí, že správní orgán je obecně povinen zjistit *ex officio* skutečný stav věci, o které má rozhodovat, aniž by se omezoval na tvrzení účastníků (stran) řízení, tyto obecné principy jsou však v případě řízení o žádosti dle zákona č. 297/2021 Sb. modifikovány. Jak vysvětlil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 4. 7. 2024, č.j. 9 As 61/2023-65, č. 4623/2024 Sb. NSS, musí v případě důkazní nouze na straně žadatelky žalovaný posoudit, zda žadatelka „*předestřela alespoň na první pohled hájitelné tvrzení, že se v rozhodném období podrobila sterilizaci v rozporu s právem. O takto hájitelné tvrzení se bude jednat za podmínky, že v řízení najevo vyšlé indicie ve svém souhrnu nepřipouštějí jiné racionální vysvětlení situace či chování jednotlivých účastníků, než že k protiprávní sterilizaci žadatelky pravděpodobně došlo tak, jak žadatelka tvrdí. V takovém případě musí správní orgány považovat předpoklady pro přiznání jednorázové peněžní částky za naplněné, ledaže samy prokáží, že ke skutečností žadatelkou tvrzeným dojít nemohlo*“.
45. V posuzované věci žalobkyně předestřela tvrzení, o němž žalovaný prokázal, že ke skutečností žalobkyní tvrzeným dojít nemohlo.
46. Nejvyšší správní soud zdůraznil, že plausibilním tvrzením je tvrzení hájitelné a podepřené alespoň indiciemi, a nikoli tedy jakékoli, ničím nepodložené tvrzení. Městský soud v Praze má za to, že v nyní projednávané věci nenastala situace předvídaná ve zmíněném rozsudku Nejvyššího správního soudu, neboť zde bylo předestřeno tvrzení vyvrácené; a proto nelze závěry Nejvyššího správního soudu o přenesu důkazního břemene na správní orgán v případě žalobkyně aplikovat.
47. Městský soud tedy uzavírá, že žalobkyně v řízení nepředestřela taková tvrzení, která by byt jen osvědčila, že k její sterilizaci došlo, natož že se tak stalo v důsledku protiprávního jednání zdravotnického personálu, resp. zdravotnického zařízení.
48. K jednotlivým žalobním námitkám městský soud konstatuje, že je považuje za obdobné námitkám vzneseným v rozkladu proti prvostupňovému rozhodnutí, a má za to, že se s nimi žalovaný řádně vypořádal. Žalobkyně v podané žalobě u většiny námitek nepolemizuje se závěry žalovaného, pouze opakuje již vznesené námitky a setrvává na již vyřčené argumentaci. Správní soud ovšem přezkoumává především rozhodnutí a postup žalovaného správního orgánu, žalobní strana je proto povinna uvést konkrétní argumentaci zpochybňující závěry vyslovené v napadeném rozhodnutí správního orgánu, nikoli opakovat námitky vznesené ve správním řízení (srov. např. rozsudky ze dne 15. 2. 2017, č.j. 1 Azs 249/2016–38, nebo ze dne 29. 1. 2015, č.j. 8 Afs 25/2012–351).
49. Městský soud je přitom toho názoru, že žalobkyni se v napadeném rozhodnutí dostalo dostatečné a srozumitelné odpovědi na její námitky. Vzhledem k tomu, že není smyslem soudního přezkumu stále dokola podrobně opakovat již jednou vyřčené a pouze tak žalobci

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

poskytnout „jinou“ či „lepší“ odpověď na jeho námitky, soud odkazuje na odůvodnění napadeného rozhodnutí, které považuje za řádné a věcně správné. Městský soud se proto s odůvodněním napadeného rozhodnutí ztotožňuje a bere jej za své. K jednotlivým žalobním bodům soud pouze souhrnně a ve stručnosti uvádí, že žalovaný neodmítl ověřit žalobkynino tvrzení doplněním dokazování, jak žalobkyně namítá; žalovaný žalobkynino tvrzení ověřil, avšak z důkazů shledal, že toto tvrzení není pravdivé. Teprve následně žalovaný postupoval tak, že neakceptoval tvrzení nově přednesené, neurčité a neodpovídající původně prezentovanému skutkovému příběhu. Takový postup má soud shodně s žalovaným za odpovídající principům správního řízení, a nepovažuje jej za rozporný s účelem zákona č. 297/2021 Sb., neboť se nejedná ze strany žalovaného za postup, který by svědčil o neochotě kstřícnému přístupu, o formalistickém lpění na unesení důkazního břemene žalobkyni či o kladení procesní překážky pro získání odškodnění.

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

50. Správní orgány obou stupňů tedy nijak nepochybily, pokud dospěly k závěru, že v posuzované věci nebyly osvědčeny zákonné náležitosti týkající se tvrzení o provedení výkonu sterilizace.
51. Soud neshledal žalobu důvodnou, a proto ji podle § 78 odst. 7 s. ř. s. prvním výrokem rozsudku zamítl. Druhý výrok o nákladech řízení má oporu v § 60 odst. 1 s. ř. s., neboť žalobkyně nebyla ve věci úspěšná a procesně úspěšnému žalovanému žádné důvodně vynaložené náklady v řízení nevznikly.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou (2) týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha dne 27. února 2025

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.

JUDr. Ladislav Hejtmánek v. r.
předseda senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje X. X.